

УДК 007 : 304 : 001

**ВІДРОДЖЕННЯ МОСКВОФІЛЬСЬКОГО РУХУ ТА ЙОГО ПРЕСИ
У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918-1921 рр.):
ТЕНДЕНЦІЇ, ЗАКОНОМІРНОСТІ, ІДЕЙНО-ЗМІСТОВІ МОДЕЛІ**

Тетяна Бурдега

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044. Львів, Україна,
e-mail: burdeha@ukr.net*

У статті розглянуто історичний та політичний контекст відродження москвофільського руху, його роль у суспільно-політичному житті Сх. Галичини на початку 20-х років ХХ ст., з'ясовано основні ідеї та політичні концепції, що були опубліковані на сторінках москвофільської преси, з'ясовано функціональний статус москвофільської преси як політичного явища.

Ключові слова: москвофільський рух, Русській Исполнительный Комітет (РИК), “Прикарпатская Русь”, “Русский Голос”, “Русь”, “Жизнь”

Москвофільський рух та його преса перестали існувати після того, як австрійські війська звільнили Львів (вересень 1915 р.). Наступні події зовсім змінили не тільки політичну карту Європи, а й долю світу. Звичайно, світовим катаклізмом чи навіть катастрофою не було те, що 4 листопада 1916 року Німеччина й Австро-Угорщина проголосила утворення польської держави і розширення автономії Галичини. Цей факт був великою і неприємною несподіванкою для Загальної Української Ради (найвищий орган, що репрезентував інтереси всього українського народу в роки війни). Цей факт змусив ЗУР, яка дотримувалася германофільської й австрофільської орієнтації, заявити у Відні протест. А оскільки ті групи, що делегували до складу ЗУР своїх делегатів, вийшли із її складу, то це й стало причиною того, що вона (ЗУР. – Т. Б.) перестала існувати. До серйозних змін світового масштабу спричинився крах Російської імперії – (лютнева революція 1917 року) і поразка Німеччини і Австро-Угорщини у Першій світовій війні. Падіння “єдиной и неделимой” імперії завдало удару москвофілам, які хоча й не існували в організованих формах, але й не зникли, політично не асимілювалися.

Мета статті – розглянути історичний та політичний контекст відродження москвофільського руху, його роль у суспільно-політичному житті Сх. Галичини на початку 20-х років ХХ ст., з'ясувати основні ідеї та політичні концепції, які оприлюднювала москвофільська преса, намагаючись відновити

свій страчений вплив і взаємодію із суб'єктами спілкування, з'ясувати функціональний статус москвофільської преси як політичного явища.

Цю тему практично не досліджено. Можна назвати лише статтю Л. Сніцарчук "Москвофільська преса в Галичині міжвоєнного періоду: тематико-типологічні аспекти", в якій автор подає загальний огляд москвофільської преси упродовж міжвоєнного періоду.

Українська парламентарна репрезентація підготувала нараду, де було вирішено скликати у Львові на 19 жовтня 1917 р. з'їзд мужів довір'я, на якому передбачалося "покликати до життя українську конституанту під назвою У к р а ї н с ь к о ї Н а ц і н а л ь н о ї Р а д и, яка виконала б і перевела право самовизначення українського народу на українських землях Австро-Угорщини" [3, с.27]. Готували цей з'їзд усі основні політичні партії Сх. Галичини (національно-демократична, радикальна, соціал-демократична, суспільно-християнська), окрім москвофілів. Щоправда, Українська парламентарна репрезентація ще вірила у відновлення колишньої Австрії [2], згоди у позиціях різних груп теж не було, про що свідчать наступні події. Цей факт у політичній історії України свідчить, що і тоді, у той вирішальний момент не було єдності щодо зовнішньої орієнтації.

Так, 18 березня 1918 року у Львові зібралися члени обох палат австрійського парламенту, сеймів Галичини і Буковини, а також по три представники від українських партій Галичини і Буковини. Від Карпатської (Угорської, як тоді називала цей український регіон) Русі делегатів не було, але група діячів надіслала лист, в якому вони заявляли про бажання закарпатських українців увійти до складу української держави. Присутні уконститувалися як Українська Центральна Рада (а це вже, безперечно, своєрідна політична альянція, бо в Києві Українську Центральну Раду було створено ще в березні 1917 року). Українська Центральна Рада як конституанта проголосила утворення української держави на українських етнічних землях, що входили до складу Австро-Угорщини (Східна Галичина, Лемківщина, українська частина Угорської Русі і українська частина Буковини).

З'їзд мужів довір'я, який відбувся наступного дня, лише схвалив це рішення (за первісним планом саме на цьому з'їзді мало відбутися проголошення української держави). Не обійшлося без дискусій, які почалися ще упередень, бо частина присутніх вважала, що потрібно проголошувати і об'єднання з Великою Україною. На недоцільність такого кроку цілком слушно вказував Є. Петрушевич (Антанта була незадоволена Берестейським миром, в Україні готувалося повстання проти гетьмана П. Скоропадського). Об'єднання підтримували соціал-демократи, про що заявив М. Ганкевич. Після зборів їх підтримала й деяка частина національно-демократичної й радикальної партії, студентство і Січові Стрільці – ідея соборності українських земель впливала так магічно, що й мови не було про тверезу й критичну оцінку як політичної ситуації в Україні, так і міжнародного контексту української проблеми. Власне, УСДП закликала засновувати комітети об'єднання українських земель і вислати до Києва делегацію із заявою про приєднання українських земель Австро-Угорщини до Великої України. (Нагадаємо той факт, що 14 листопада 1918 року П. Скоропадський видав грамоту про федерацію з Росією).

Чи не єдиним національним аргументом на користь негайного об'єднання з Великою Україною було те, що поляки незалежно від політичної приналежності не мали наміру залишатися в межах етнічних польських земель, а прагнули відбудувати історичну Польщу, принаймні, із Сх. Галичиною і Львовом обов'язково. А тому 28 жовтня 1918 року у Кракові галицькі поляки створили Ліквідаційну комісію, яка мала організаційно забезпечити перехід влади в Галичині від Австро-Угорщини до Польщі. Це мало відбутися 1 листопада 1918 р. Тільки завдяки рішучості й наполегливості військової групи на чолі з Д. Вітовським, яку було створено при Українській Центральній Раді, вдалося випередити поляків “заснувши 31 жовтня 1918 р., – як зазначає М. Лозинський, – під австрійською державною владою, виконуваною Поляками, населення Львова прокинулося 1 листопада 1918 під владою Української Національної Ради. Як символ цієї влади маяв на вежі ратуші український синьо-жовтий прапор. Такі самі прапори маяли на важніших державних будинках. По місті ходили українські військові патрулі” [3, с. 41].

Згодом почалися українсько-польські бої за Львів, який українська влада змушена була залишити 22 листопада 1918 року. Українська Центральна Рада ухвалила “Тимчасовий основний закон”, де було визначено назву нової держави – Західно-Українська Народна Республіка.

Москвофіли, колись досить впливова політична група, не мали жодного впливу на ці події. Ідея української державності, яку вони так нещадно висміювали, яку так ненавиділа найбільш послідовні лідери і публіцисти (та їхні російські опікуни) стала реальністю, доконаним фактом.

Драматично для москвофілів розгорталася подія на Лемківщині. Після проголошення ЗУНР місцеві москвофільські діячі (о. Д. Хиляк, Я. Качмарик, М. Громосяк) проголосили “Лемківську Республіку” (інша назва – Русска Народна Республіка). Оскільки влада ЗУНР поширювалася й на ці українські землі, а в гірській частині Сяноччини, в с. Команча функціонував Сяноцький комісаріат ЗУНР – т. зв. “Команецька Республіка”, то й керівники Лемківської Республіки висловилися за приєднання до ЗУНР (збори лемків відбулися 5 грудня 1918 р.).

Після відступу УГА за Збруч лемківські москвофільські діячі орієнтувалися і на Чехословаччину, за приєднання до якої висловилися закарпатські українці. Проте і міцні довоєнні проросійські позиції, і далекоглядна політика більшовицької Росії, спрямована на експорт пролетарської революції до Європи, спричинилися до того, що на наступних лемківських зборах у березні 1920 р. делегати висловилися за приєднання Лемківщини до Радянської Росії. В усякому разі, керівники Лемківської Республіки перебували в опозиції до польської влади, не визнавали її, зважаючи на відсутність остаточного рішення Антанти про долю Сх. Галичини, про що вони й заявили як підсудні в процесі суду, який польська влада проти них розпочала (галицька москвофільська преса цей процес висвітлювала).

Історики не зафіксували помітної участі москвофілів як політичної партії у цих подіях, але, як виявилось, до своєї повторної появи на політичній арені москвофіли готувалися. Це було нелегке завдання, адже не стало Росії як головного політичного орієнтиру й фінансового джерела. Якщо до війни поляки підтримували москвофільство, бо це розколювало єдність українського національного табору, то з відновленням Польщі як держави (а Польща і Росія –

це у своїх взаєминах традиційні історичні вороги) умови політичного життя і виживання москвофільського руху лише ускладнювалися (принаймні формально).

Так чи інакше, але ч. 1 газети “Прикарпатская Русь” вийшло вже після відходу зі Львова української влади – 12 грудня 1918 р. (почала вона виходити російською мовою, але згідно з розпорядженням польської військової влади частина тиражу друкувалася “латинкою”).

Вийшла “Прикарпатская Русь” як орган “Русского Исполнительного Комітета”. У ч. 1 було вміщено звернення “Русский народ Прикарпатья!”, в якому зазначено: “Перед лицом всего Славянства, перед лицом мира мы устанавливаем, что наша страна, Червонная Русь, достояние Владимира Великого, искони русская земля. Как Червонная Русь была она присоединена к Австрии, как русская земля и русскою должна остаться!.. Мы хотим присоединиться к единой России... Да здравствует равноправие народов! Да здравствует свободная, неделимая Русь!” [5]. Це звернення РИКу (Русского Исполнительного Комітета) підписали його члени – В. Курилович, Д. Марков, К. Черлюнчакевич, М. Третяк, Е. Вальницький. Як бачимо, ідея єдиної і неподільної Росії і надалі залишався осердям політичної програми москвофілів незважаючи на те, що Росії як імперії вже не існувало, а її майбутнє ніхто не міг передбачити.

На підставі інших публікацій газети можна зробити висновок, що до створення РИКу як керівного виконавчого органу москвофіли конспіративно готувалися ще до краху Австро-Угорщини.

Одним із перших кроків РИКу була записка, яку Комітет передав представнику французької дипломатії місії в Яссах Вілему, який на той час перебував у Львові. У ч. 1 редакція з певних причин не оприлюднила текст цієї записки. Повністю текст “Меморандуму Народного Совета Русского Прикарпатья” (такою була назва цього документа) “Прикарпатская Русь” опублікувала аж у квітні 1920 р., у ч. 45. Варто звернути увагу на основні моменти цього “Меморандуму”: Галичина (Прикарпатская Русь) – це “исконно русская земля”; москвофіли підтримали свого часу заяву міністра закордонних справ Росії Сазонова про приєднання Прикарпаття до Російської імперії (вересень 1914 року) і солідарні з нею і тепер; відтоді “русские” Прикарпаття почувують себе громадянами великої Російської держави, не визнають на цій землі жодної іншої влади, протестують проти імперіалістичних зазіхань інших народів і очікують, що переможні коаліційні держави уже незабаром нададуть “русскому народу” Прикарпаття можливість бути справжніми господарями на своїй рідній землі.

РИК відразу розпочав енергійну діяльність на міжнародній арені (про це “Прикарпатская Русь” теж розповіла згодом, аж у липні 1920 року, у ч. 68). РИК послав своїх делегатів за кордон – Д. Марков і Е. Вальницький поїхали до Праги, де вручили “Меморандум” президенту новоствореної Чехословаччини Т. Масарику. Після цього Е. Вальницький поїхав до Ростова-на-Дону, щоб налагодити контакт із “Народным советом”, який там перебував після втечі зі Львова. Д. Марков поїхав до Парижа, де відомий чеський русофіл (і запеклий противник українського сепаратизму) К. Крамарж представив його в генеральному секретаріаті мирової конференції як офіційного представника

“галицко-русского населения”. Д. Марков передав “Меморандум” голові мирової конференції Клемансо.

Аналіз публікацій “Прикарпатской Руси” свідчить про якусь невизначеність, про зумисну нечіткість, аморфність політичної програми відновленого москвофільського руху (річ навіть не в тім, що в цьому русі існувала впливова група, яка називала себе соціалістами), а К. Вальницький (теж соціаліст) фактично був провідним публіцистом й ідеологом “Прикарпатской Руси”. Було кілька принципових моментів, щодо яких москвофіли залишалися незмінними: 1) теза про те, що населення західноукраїнських земель – це вітка “единого русского народа”, а ці землі – “исконно русские земли”; 2) вороже ставлення до ідеї української державності, до української мови; 3) гасло “единой и неделимой великой России”.

Зрештою, такими були основні ідейно-концептуальні засади відновленого москвофільського руху і навряд чи хтось міг тоді впевнено передбачити еволюцію москвофільського руху, а що більше його ідейно-світоглядну і навіть організаційну трансформацію.

Оскільки в Парижі працювала міжнародна мирова конференція, то “Прикарпатская Русь” основну увагу приділяла політичним питанням. Дві-три публікації статейного типу та рубрики: “Хроніка”, “Последние известия”, “Политическое обозрение”, “Обзор печати” – така нескладна структура цього москвофільського видання. На його сторінках було дуже багато передруків із зарубіжної преси (особливо видань російської еміграції). Упродовж часу, що виходила газета (до липня 1921 року), на її сторінках було лише кілька публікацій, що стосувалися господарського або організаційного аспектів москвофільського руху. “Прикарпатская Русь” періодично подавала публікації, в яких йшлося про етнічні межі Червоної Русі (“Всходная Галичина” у ч. 2 за 1918 р., “Исторические границы Червоной Руси” в ч. 5 за 1919 р., “Червоная Русь” у ч. 10 за 1919 р. і т. д.) – це мало переконати міжнародну громадськість і насамперед Антанту в тому, що це – “исконно русские земли”. “Прикарпатская Русь” з цією ж метою активно підтримувала москвофільський рух на Лемківщині.

Однозначно ворожим і негативним було ставлення до української державності: “мазепинская идея Руси-Украины погребена окончательно” (“Трагедия Галичины” у ч. 14 за 1919 р.), українська державність – це афера, яку готували Німеччина й Австрія (“Конец аферы” у ч. 38 від 1919 р.), “идея украинской государственности лопнула” (“Украинские отношения” в ч. 5 від 1919 р.), “Наивная доктрина украинского сепаратизма оказалась бледным призраком” (“Торги без конца” у ч. 58 від 23 квітня 1920 р.). ЗУНР для москвофілів була теж лише однією із форм “самостійности” (ч. 7 за 1919 р.). В антиукраїнському дусі газета коментувала союз Петлюри і Пілсудського.

Зате “Прикарпатская Русь” схвально відгукнулася на відому публікацію К. Левицького в газеті уряду ЗУНР “Український прапор” під назвою “Куди дорога?”, в якій цей відомий діяч обґрунтував можливість федерації з Росією. Схвально газета відгукнулася і на перехід УГА на бік Денікіна. Українська історіографія цього питання дала досить аргументоване пояснення умов і причин переходу УГА на бік антиукраїнської Добровольчої армії, але автор цієї статті під назвою “Заговорила кровь” (ч. 38 від 28 листопада 1919 р.)

підкреслює не стратегічне, не бойове, не технічне значення цього факту. Для нього цей факт – це “событие историческое, предрешающее не только политическую судьбу нашего Прикарпатья... этот организованный переход на сторону “врага” – это стихийная вспышка народного сознания, сознания того, что русский народ ... один, он неделим” [8].

Із симпатією “Прикарпатская Русь” писала про “білу” Росію – Денікіна, Колчака, Юденича, Врангеля тощо, оскільки в них лідери і публіцисти москвофільського руху того часу бачили тих, хто відродить “единую и неделимую”. Газета часто згадує про участь галичан в арміях Денікіна і Колчака. Водночас вони вказували на помилки Денікіна, на “туманність” його політичної програми.

Як не дивно, але у публікаціях “Прикарпатской Руси” про більшовиків і радянську Росію нема ворожнечі (може, було б дивним, якби вона була, якщо зважити на подальшу політичну долю значної частини членів москвофільського руху (зокрема “соціалістів” на чолі з К. Вальницьким). Так, у статті “Якобінізм і большевизм” (ч. 10 від 13 квітня 1919 р.) автор порівнює більшовиків із якобінцями (якобінці, як відомо, закінчили трагічно). І автор упевнений: “Большевизм в такой форме, в какой он народился в России, удержаться не может и не удержится. Его варварские и дикие формы и способы действий, как противные этике и чувств людских, пропадут сами собой и найдут беспощадных судей среди народа” [6]. Але у грудні 1919 року на сторінках була опублікована стаття “В чем сила советского правительства?” (ч. 40 від 12 грудня 1919 р.). Автор (статтю не підписано) визнає, що радянський режим тримається лише на небаченому в історії червоному терорі, відзначає хиби політичної програми Денікіна – і в цьому вбачає силу більшовиків. На нашу думку, відтоді починається поворот у бік більшовиків, ця публікація – свідчення початку політичної еволюції москвофільського руху і ознака розколу (хоча про який розкол можна вести мову, якщо більшовики фактично зберегли Росію і теж прагнули до “единой и неделимой”?). Уже з нагоди святкування 1 травня К. Вальницький писав у статті “Первый май” про світле і вільне майбутнє “нашого” трудового народу (ч. 59 від 30 квітня 1919 р.).

Власне, розкол у москвофільському русі був зумовлений ще однією обставиною – ставленням до “старорусинів”. Після того, як “Gazeta poranna” зазначила, що “Прикарпатская Русь” – це орган “старорусинів”, редакція заперечила цю думку, але визнала, що вони, як і “старорусини”, прагнуть бути з “единой и неделимой Россией” (“Злобный дилетант” у ч. 20 від 24 червня 1919 р.).

На підставі аналізу публікацій “Прикарпатская Русь” можна з’ясувати, у чому ж полягала справжня причина розбіжностей, а згодом і розколу (“Прикарпатская Русь” відмежувалася і від тієї “Прикарпатской Руси”, що виходила в Нью-Йорку) у москвофільському русі.

Річ у тім, що деякі москвофільські діячі, зокрема Л. Черкавський, виступали за порозуміння з польським урядом. К. Вальницький назвав подібну діяльність “легкомысленной работой” (ч. 65 від 11 червня 1920 р.). Він навіть осудив таку діяльність, бо вона, на його думку, свідчить про намагання польської влади використати антагонізм двох основних партій у Галичині (тобто українців і москвофілів). Галицькі москвофіли висловлювали

незадоволення і з того приводу, що деякі діячі російської еміграції (Родичев, Савинков, Нольде) йшли на зближення з Варшавою (стаття К. Вальницького “Колебания русской мысли” у ч. 44 від 28 травня 1920 р.).

Згаданий Л. Черкавський та його прибічники – прихильники “реальної політики” вирішили скликати віче у Львові, після якого, на думку Натича (публіцист “Прикарпатской Руси”, однодумець К. Вальницького), і мав відбутися розкол “Русской народной организации”. На вічу виступав і К. Вальницький. Він розкритикував головну передумову “реальної політики” – визнати польську державність і відмовитися від автономії Сх. Галичини. Не погоджувався він і з тим, що боротьбу з українцями “реалісти” висували як свій головний аргумент. Як зазначив К. Вальницький, зараз помітна еволюція до зм’якшення партійного антагонізму, “сказывающаяся, с одной стороны, в повороте от крайнего сепаратизма в сторону федерализма, с другой стороны, в полусознательном, тем не менее общим у нас отношении к великоруссизму, в который мы было ударились, будучи расположены к прямолинейности” [4]. Це був несподіваний крок для Вальницького та його однодумців – москвофілів-“соціалістів”, бо це крок назустріч тим, кого вони звично називали “українцями”, але це крок до тих, хто висловлювався за федерацію. Вони схвально відгукнулися не лише про публікації К. Левицького, але й про В. Панейка, який друкував публікації, де обґрунтовував ідею федерації з Росією. На нашу думку, у статті К. Вальницького можна зауважити певний вплив більшовицької демагогії в національному питанні.

У наступній публікації (“На повороте” у ч. 112 від 16 травня 1921 р.) К. Вальницький знову писав про переоцінку цінностей, про перемир’я і навіть про певне зближення москвофілів і українських партій – на тій підставі, що, можливо, це вже були прояви радянськості, бо він відзначав зростання національної культури на українських землях за Збручем.

Незважаючи на певні розбіжності наприкінці травня 1921 року у Львові відбувся перший після війни москвофільський з’їзд мужів довір’я. “Прикарпатская Русь” (ч. 114 від 23 травня 1921 р.) зазначала з цього приводу: “Съезд мужей доверия призывает к жизни Галицко-русскую организацию как общенародное, внепартийное объединение всех сторонников национального и культурного единства русских племен с целью успешной защиты, т. е. политических, социально-экономических и культурных прав галицко-русского народа”. Такі ідеї проголосувала ст. 1 статуту організації. На з’їзді від групи москвофілів-“соціалістів” виступав М. Заєць. Він піддав ґрунтовній критиці довоєнну програму “Русской народной организации”, зазначив, що партія не взяла участі у селянських страйках, що це була політична партія з типовими рисами партії консервативної, що в її програмі зовсім не згадувалося аграрне питання. В ухвалах з’їзду було зафіксовано протест проти утисків у суспільно-політичному житті, проти польської колонізації краю, проти політичного і адміністративного терору польської влади.

3 травня 1920 року при “Прикарпатской Руси” під такою ж назвою почало виходити ще одне видання (видавець і відповідальний редактор теж К. Вальницький). Кошти дало американське робітництво (ті українські емігранти, які або були теж москвофілами, або симпатизували галицьким москвофілам), але це мала бути газета “Русский Голось”. РИК вирішив видавати газету “для

народу”, що і було зазначено у статті “Від редакції”. Виходив додаток мовою, яку редакція вважала “народною”, але друкували російським алфавітом (щоправда, використовуючи і букву *ѡ*). Редакція дублювала зміст основного видання, але адаптуючи його до інтелектуального й культурного рівня селян і робітників.

Влітку 1921 року “Прикарпатская Русь” перестала виходити (під такою ж назвою в Нью-Йорку виходила газета, яку польська влада заборонила ввозити і розповсюджувати на території Польщі, що створювало певні непорозуміння у зв’язку з функціонуванням львівської “Прикарпатской Руси”). Проте у вересні 1921 р. вийшло нове число “Руси” як органу РИК. Редакція заявила, що “Русь” – це продовження “Прикарпатской Руси”. Водночас, складається враження, що раніше між обома “Прикарпатскими Русями” існувала ідейна єдність (а крім цього “Карпаторусский союз” у США допомагав фінансово галицьким москвофілам), а тепер це змінилося деяким охолодженням стосунків – мабуть через прорадянські симпатії галицької “Прикарпатской Руси”. Проте демонстрація цих симпатій з боку останньої лише прогресувала, про що свідчать публікації “Руси”. Так, М. Заєць (прихильник соціалістичних ідей ще з передвоєнних часів) у зв’язку із появою на політичній карті радянської і соціалістичної Росії зазначав в есеї “Росія”, що “... идеал свободной творческой жизни, освобожденного от цепей экономизма, озаряет вершины социалистического миропонимания” [1].

У традиційно москвофільському дусі роздумує про державну приналежність Сх. Галичини в IX-X ст. Б. Барвінський (ч. 17 “Руси” від 23 січня 1921 р.). Із явною симпатією про російських більшовиків пише А. Генсьорський у рецензії на книгу Б. Яковенка “Философия большевизма” (чч. 13, 14, 15 за 1921 р.). У редакційній статті “В поисках новых людей” (ч. 1 від 5 грудня 1921 р.) зазначено, що російська інтелігенція повинна приєднуватися і пристосовуватися до нових історичних завдань, оскільки самодержавство вже повалено. А в статті “Смести их” (редакція вказує на нібито дискусійність цієї публікації) автор прямо зазначає, що “... холодно и реально мыслящие политики уже начинают учитывать все это (появу й існування більшовицької Росії. – Т. Б.) и видят единственно возможную развязку русского вопроса – в консолидации с коммунистами. В сущности уже теперь негласная русская мысль кружится только вокруг того, кто в этой консолидации займет первое место” [7]. На думку автора, саме комуністам доведеться грати першу скрипку і впливати на всю майбутню російську історію і культуру в дусі ідей III Інтернаціоналу.

Так завершився період відродження москвофільського руху та його преси. Наступний почався із виходом газети “Русский Голось”. Її поява свідчила про розкол у москвофільському русі. Відновлення москвофільського руху – це заслуга автономної групи москвофілів-“соціалістів”. Чи це була особиста ініціатива молодих і амбіційних діячів, чи це була акція, ініційована ззовні – інше питання, без вагомій документальної доказової бази відповісти на нього категорично і однозначно важко. Зрозуміло лише одне – відновлення москвофільства як чужого і ворожого українському суспільству явища, як нав’язаній йому політичній течії, що занепала на початку століття і скомпрометувала себе в роки Першої світової війни, не було в інтересах

українців. Відповідь на запитання “кому вигідно?” (тобто, кому ж було вигідне відновлення москвофільського руху) потрібно шукати в аналізі подальшої політичної еволюції як москвофільства загалом, так і його окремих груп.

1. Заяц М. Россия / М. Заяц // Русь. – Ч. 5. – 1921.
2. Левицький К. Розпад Австрії і українська справа (Політичні спомини з 1918 р.) / К. Левицький // Воля. – 1920. – Т. III. – Ч. 1 (3 липня), Ч. 2 (10 листопада).
3. Лозинський М. Галичина в рр. 1918-1919 / Михайло Лозинський . – Нью-Йорк: Червона Калина, 1970. – 288 с.
4. Натич. Епилог легкомысленной затеи: русское вече в Львове дня 29 п. м. / Натич // Прикарпатская Русь. – 1920. – Ч. 68 (24 июля).
5. Русский народ Прикарпатья! // Прикарпатская Русь. – Ч. 1. – 1918. – 12 грудня.
6. Якобінізм і большевизм // Прикарпатская Русь. – Ч. 10. – 1919. – 13 квітня.
7. аг. Смести их (дискуссионная статья) / аг // Русь. – Ч. 23. – 1921. – 6 марта.
8. фіх. Заговорила кровь / фіх // Прикарпатская Русь. – Ч. 38. – 1919. – 28 листопада.

**REVIVAL OF RUSSOPHIL MOVEMENT AND ITS PRESS IN POSTWAR
TIME (1918-1921):
TRENDS, PATTERNS, IDEOLOGICAL AND CONTENTS PATTERNS**

Tetyana Burdeha

The author makes an attempt to examine the historical and political context of revival of Russophil movement and finding the role of the latter in public and political life of East Galicia early 20th of the XX century. The article finds out the main ideas and political concepts which had published in Russophil press and functional status of the latter like political phenomena

Keywords: Russophiles, Russkij Iсполnitel'nyj Komitet, Prykarpatskaia Rus', Russkij golos, Rus', Gyzn'.

**ВІДРОДЖЕННЯ МОСКВОФІЛЬСЬКОГО РУХУ ТА ЙОГО ПРЕСИ
У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918-1921 рр.):
ТЕНДЕНЦІЇ, ЗАКОНОМІРНОСТІ, ІДЕЙНО-ЗМІСТОВІ МОДЕЛІ**

Тетяна Бурдега

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044. Львів, Україна,
e-mail: burdeha@ukr.net*

У статті розглянуто історичний та політичний контекст відродження москвофільського руху, його роль у суспільно-політичному житті Сх. Галичини на початку 20-х років XX ст., з'ясовано основні ідеї та політичні концепції, що були опубліковані на сторінках москвофільської преси, з'ясовано функціональний статус москвофільської преси як політичного явища.

Ключові слова: москвофільський рух, Русскій Исполнительный Комітет (РИК), “Прикарпатская Русь”, “Русский Голос”, “Русь”, “Жизнь”

Стаття надійшла до редколегії 23.12.12

Прийнята до друку 10.01.13